

Broj: 01-347/22
Podgorica, 06.jun 2023. godine
MB

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na osnovu čl. 41 st. 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl.list CG", br.42/11, 32/14 i 21/17) i čl.40 Pravila o radu Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl.list CG", br.53/14), sproveo je ispitni postupak po pritužbi XX, iz XX, na rad Osnovnog suda u Herceg Novom i utvrdio činjenično stanje na način koji slijedi.

I UVOD

1. Postupak pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda odnosi se na dugo trajanje parničnog postupka u predmetu Osnovnog suda u Herceg Novom poslovne oznake, P.br.71/18, koji postupak traje više od 5 godina, ali sud još uvijek donio prvostepenu odluku u ovom predmetu.

II ČINJENICE/OKOLNOSTI SLUČAJA

2. Činjenice utvrđene na osnovu navoda podnositeljke pritužbe, izjašnjenja Osnovnog suda u Herceg Novom, te cjelokupne dokumentacije, koja egzistira u spisima predmeta, mogu se sublimirati na sledeći način.

3. Pred Osnovnim sudom u Herceg Novom, po tužbi tužiteljice XX protiv tuženog XX, radi razvoda braka i vršenja roditeljskog prava, te radi podjele bračne tekovine vođen je parnični postupak u predmetu P.br.595/2017.

4. Tužiteljka je tužbu sudu podnijela dana 30.11.2017.godine.

5.Dana 12.02.2018.godine postupak po tužbi za podjelu bračne tekovine je razdvojen i formirani su su novi spisi predmeta poslovne oznake P.br. 71/18.

6. Dana 19.04.2018.godine održano je pripremno ročište, a dana 20.06.2018.godine i 01.06.2018.godine, održana su ročišta glavne rasprave.

7. Na ročištu glavne rasprave od 20.06.2018.godine, sud je saslušao svjedoke, a na ročištu glavne rasprave od 01.06.2018.godine, sud je odredio vještačenje po vještaku finansijske struke, radi utvrđivanja iznosa koji su isplaćeni tužiteljici u postupcima u kojima je, kao prevodilac bila angažovana, kod notara.

8. Ročište zakazano za 04.12.2018.godine odloženo rješenjem suda od 03.12.2018.godine, budući da je vještak tražio od suda dodatni rok za za izradu nalaza i mišljenja zbog obima i složenosti vještačenja te dostavljanja dodatne dokumentacije.

9. Ročište zakazano za 13.02.2019.godine, odloženo je rješenjem suda od 13.02.2019.godine budući da je vještak tražio od suda dodatni rok za izradu nalaza i mišljenja zbog obima i složenosti vještačenja te dostavljanja dodatne dokumentacije.
10. Dana 19.02.2019.godine postupajuća sudija poslala je urgenciju za postupanje sudskom vještaku finansijske struke.
11. Dana 08.04.2019.godine ročište je odloženo jer sudski vještak finansijske struke nije dostavila sudu nalaz i mišljenje i odsudstva tuženog, zbog ranije preuzetih obaveza.
12. Ročište zakazano za dan 23.05.2019.godine odloženo jer sudski vještak finansijske struke nije dostavio nalaz i mišljenje sudu.
13. Dana 18.06.2019.godine postupajuća sudija uputila je urgenciju za postupanje vještaku finansijske struke.
14. Ročište zakazano za dan 04.07.2019.godine odloženo je, jer sudski vještak finansijske struke nije dostavila nalaz i mišljenje.
15. Dana 03.10.2019.godine sudski vještak finansijske struke dostavila je sudu nalaz i mišljenje, a sud je ročište zakazano za dan 03.10.2019.godine odložio, kako bi se strankama dostavio nalaz i mišljenje, radi izjašnjenja.
16. Ročište zakazano za dan 19.11.2019.godine odloženo je uz obavezivanje sudskog vještaka finansijske struke, da se u roku od 20 dana izjasni na pitanja punomoćnika tužiteljice, koji su istaknuti na ročištu i u podnescima.
17. Ročište zakazano za dan 29.01.2020.godine odloženo je, jer je vještak finansijske struke, obavijestila sud da nije mogla izraditi nalaz i mišljenje, jer joj nedostaju određeni podaci koje treba pribaviti od notara.
18. Dana 30.01.2020.godine postupajuća sudija od "XX" zatražila je dostavljanje obavještenja da li su parnične stranke bile, te da li su i dalje nosioci stambenog kredita, koliko isti iznosi i sl.
19. Ročište zakazano za dan 23.03.2020.godine odloženo je u skladu sa usvojenim mjerama za borbu protiv korona virusa.
20. Ročište od 29.05.2020. godine odloženo je na traženje vještaka finansijske struke, jer joj je potreban kraći rok za izradu dopunskog nalaza i mišljenja, zbog obimnosti dokumentacije.
21. Dana 23.07.2020. godine vještak finansijske struke je dostavila je sudu nalaz i mišljenje, a sud je ročište određeno za dan 23.07.2020.godine odloženo je, radi urednog uručjenja dopunskog nalaza vještaka strankama u postupku, tj. izjašnjene na nalaz vještaka.
22. Ročište glavne rasprave određeno za dan 08.10.2020. godine odloženo jer je postupajućoj sudiji prestala sudijska funkcija u Osnovnom sudu u Herceg Novom
23. Dana 22.10.2020.godine, predmet je dodijeljen novom sudiji, koji je tražio izuzeće od postupanja u predmetu, zbog prijateljskih i komšijskih odnosa sa tuženom starnom u postupku.
24. Rješenjem Osnovnog suda u Herceg Novom IV-3 Su.br. 60/20 od 29.10.2020.godine usvojen je

zahtjev za izuzeće i sa spsima predmeta zadužena nova sudija.

25. Nakon dodjele u rad novoj sudije ročište glavne rasprave zakazano za dan 28.01.2021.godine odloženo je, jer nijesu bile ispunjene procesne pretpostavke za održavanje ročišta.

26. Dana 15.04.2021.godine održano je ročište glavne rasprave.

27. Ročište glavne rasprave zakazano za dan 01.06.2021.godine odloženo je zbog obustave pružanja pravne pomoći advokata, a obje strane su imale kvalifikovane punomoćnike u postupku.

28. Dana 22.06.2021.godine vještak finansijske struke sud je dostavio dopunski nalaz i mišljenje sudu.

29. Ročište zakazano za dana 22.07.2021.godine odloženo je zbog obustave pružanja pomoći od strane advokata.

30. Dana 07.10. 2021.godine održano je ročište glavne rasprave, na kojem je pročitani dopunski nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke i naloženo tuženoj strani da sva pitanja za vještaka dostavi u pisanoj formi sudu.

31. Dana 07.10.2021.godine tuženi je u pisanoj formi dostavio sudu prigovore na nalaz i mišljenje vještaka, a dana 07.12.2021.godine dostavio je u pisanoj formi i pitanja za vještaka.

32. Dana 02.11.2021.godine postupajućoj sudiji prestala je sudijska funkcija u Osnovnom sudu u Herceg Novom, zbog dobrovoljnog trajnog raspoređivanja na funkciju sudije u Osnovnom sudu u Cetinju.

33. Dana 07.12.2021.godine sudu je vještak finansijske struke dostavio pisano izjašnjenje na prigovore i postavljena pitanja.

34. Dana 24.12.2021.godine tužilja je podnijela Osnovnom sudu u Herceg Novom kontrolni zahtjev za ubrzanje postupka.

35. Rješenjem Osnovnog suda u Herceg Novom IV-2 Su.br. 1021 od 29.12.2021.godine, sud je odbio zahtjev za ubrzanje postupka tužilje, sa obrazloženjem da spor nesporno traje više godina, ali da u dosadašnjem postupanju tužilja nije podnosila urgencije, niti pritužbe.

36. Ročište glavne rasprave zakazano za dan 09.03.2022.godine, odloženo je zbog odlučivanja o zahtjevu tužilje za izuzeće postupajuće sudije.

37. Dana 04.04.2022.godine rješenjem predsjednika Osnovnog suda u Herceg Novom IV-3 Su.br.622 odbijen je zahtjev za izuzeće.

38. Dana 06.06.2022.godine tužilja je iznova tražila izuzeće postupajuće sudije.

39. Ročište glavne rasprave zakazano za dana 08.06.2022.godine odloženo je jer je tužilja ponovno tražila izuzeće postupajuće sudije.

40. Ročište glavne rasprave zakazano za dan 08.06.2022.godine, odloženo je zbog otkaza punomoćja tužiljine punomoćnice, a koja je sud o tome uredno obavijestila i neposredno dan prije ročišta tražila odlaganje.

41. Dana 08.06.2022.godine postupajuća sudija je zatražila izuzeće od postupanja u predmetu i izrazila saglasnost sa zahtjevom tužilje za njenim izuzećem u predmetu.

42. Rješenjem Predsjednika Osnovnog suda u Herceg Novom IV-3 Su.br.622-4 od 23.06.2022. godine, usvojen je zahtjev za izuzeće i spisi predmeta dodijeljeni u rad novom sudiji.

43. Ročište glavne rasprave pred novim sudijom zakazano je za dan 29.06.2022.godine, ali je isto odloženo na zahtjev punomoćnika tužilje, zbog njegovog lošeg zdravstvenog stanja, a naredno ročište sud je zakazao za dan 29.07.2022.godine

44. Iz spisa predmeta proizilazi da je predmetni postupak još uvijek u toku, da sud nije donio odluku u navedenom predmetu.

III RELEVANTNI DOMAĆI I MEĐUNARODNI PROPISI

1. Zakon o parničnom postupku („Službeni list Republike Crne Gore”, br. 022/04 od 02.04.2004, 028/05 od 05.05.2005, 076/06 od 12.12.2006, Službeni list Crne Gore”, br. 073/10 od 10.12.2010, 047/15 od 18.08.2015, 048/15 od 21.08.2015, 051/17 od 03.08.2017, 075/17 od 09.11.2017)

Član 11 stav 1

Sud je dužan da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja, u razumnom roku, sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

čl.182

Sud će novčanom kaznom do 500 € kazniti vještaka koji neopravdano ne dostavi svoj nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili neopravdano ne dođe na ročište iako je uredno pozvan.

Sud će novčanom kaznom iz stava 1 ovog člana kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačenje.

Sud će, na zahtjev stranke, narediti vještaku da naknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati uz uslove iz člana 181 stav 4 ovog zakona.

Odredbе ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

čl.245

Vještačenje vrši jedan vještak, a kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti više vještaka.

Vještaci se određuju prvenstveno iz reda stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Složenija vještačenja se mogu povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, hemijskoj laboratoriji, fakultetu i sl.).

Ako postoje specijalizovane ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.), takva vještačenja će se povjeriti prvenstveno tim ustanovama.

čl.246 st.1

Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.

čl.249

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži: ime i prezime, zanimanje vještaka, predmet spora, obim i predmet vještačenja i rok za pisano podnošenje nalaza i mišljenja.

čl.250

Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

Prepis rješenja iz člana 249 ovog zakona dostavlja se vještaku zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.

U pozivu će sud da upozori vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu sa pravilima nauke i vještine i upozoriti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

čl.251

Vještak svoj pisani nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije rasprave, ako sud ne odredi drukčije.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje

čl. 252

Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, nakon proteka roka koji strankama ostavi da se o tome pisano izjasne, odrediti drugog vještaka.

Ako vještak dostavi nalaz i mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivrječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će da pozove vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi i odredi rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

Ako vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, da odredi drugog vještaka.

čl.253

Sud dostavlja strankama pisani nalaz i mišljenje najmanje osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

3. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (“Službeni list Crne Gore” br.11/07)

Ovim Zakonom se predviđa, u određenim okolnostima, mogućnost da se dug postupak ubrza putem kontrolnog zahtjeva, te mogućnost da se tužiocima dosudi naknada štete po tužbi za pravično zadovoljenje.

Član 33 stav 3 predviđa, između ostalog, da se tužba za pravično zadovoljenje podnosi Vrhovnom sudu najkasnije šest mjeseci nakon datuma prijema pravosnažne odluke donesene u spornom postupku.

Ovaj Zakon stupio je na snagu 21. decembra 2007. godine.

4. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“ br.42/11 i 32/14)

Član 2 stav 1

Zaštitnik/ca samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije.

Član 17

Zaštitnik/ca je ovlašćen/a da postupa po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka.

Član 20 stav 1

Zaštitnik/ca u vršenju svoje funkcije djeluje na način što ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže li preporučuje.

Član 22 stav 1

Zaštitnik/ca nije ovlašćen/a da mijenja, ukida ili poništava akte organa.

Član 41

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje

IV PRAVO

a) Navodna povreda prava na pravično suđenje u razumnom roku iz člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

45. Podnositeljka pritužbe žali se na dugo trajanje parničnog postupka u predmetu Osnovnog suda u Herceg Novom, poslovne oznake, P.br.71/18. Implicira povredu člana 32 Ustava Crne Gore i analogno tome, člana 6 stava 1 Konvencije.

46. Osnovni sud u Herceg Novom je u svojim navodima ukazao na okolnosti postupanja u predmetu postupajućih sudija u pogledu održanih i odloženih ročišta, konstatujući da je nepostupanje suda zbog vještaka finasijske struke u periodu od 15 mjeseci uticalo na dugo trajanje postupka, ali da je i sa tužilja tome doprinijela jer se nije obraćala urencijama, kao i činjenica čestih promjena sudija, jer su se morali upoznati sa novim predmetom, što iziskuje vrijeme, jer sporovi bračne tekovine spadaju u složenije predmeta za presuđenje. Osnovni sud u Herceg Novom je u

svojim navodima ukazao na okolnosti i probleme suda u pogledu organizacije rada suda, zbog nedostatka potrebnog broja sudija, te s tim u vezi opterećenost postojećeg broja sudija velikim brojem predmeta, posebno u odjeljenju za parnične sporove. Sud je naveo da se od decembra 2021.godine odnosno maja mjeseca 2022.godine, u građanskom odjeljenju trenutno nalaze samo tri sudije, te da se uslijed odlaska dvoje sudije i jedne sudije, koja je već duže vrijeme na bolovanju, spisi predmeta tih sudija dodijeljeni u rad drugim –troma sudijama,koji sude u tom odjeljenju, a kako je Osnovni sud u Herceg Novom od Sudskog savjeta obaviješten da se ne može poslati na ispomoć sudija iz nekog drugog suda, to se teško može zamisliti i očekivati da ovo troje sudija blagovremno postupa u građanskom referatu.

47. Relevantni dio Ustava Crne Gore i analogno tome, EKLJP glasi kako slijedi:

Ustav Crne Gore („*Sl.list Crne Gore*“ br. 1/2007)

Član 32

„Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom“.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Relevantni dio čl.6 st.1 glasi kako slijedi:

"Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanom na osnovu zakona“.

a) *Opšti principi – relevantna načela*

48. Svaki pravni poredak utemeljen na načelima pravne države i vladavine prava teži što efikasnijem sistemu zaštite građanskih i ljudskih prava. Odlučivanje u razumnom roku u interesu je osobe koja zahtijeva da organ odluči o njenim pravima ili obavezama, ali i pravne sigurnosti, kao načela na kojem se temelji pravni poredak zbog čega bi ono trebalo postati imperativ u svakoj državi koja teži ostvarivanju vladavine prava.

49. Svrha zahtjeva za razumnim rokom iz člana 6 stava 1 Evropske konvencije je pružanje garancije da će pojedinačan slučaj pred nadležnim organom biti okončan unutar razumnog roka, što znači da će vrijeme neizvjesnosti i nesigurnosti za stranku u postupku biti svedeno na prihvatljivu mjeru¹. Pravni promet zahtijeva efikasno i brzo okončanje sporova, zbog čega nadležni organi moraju postupati u skladu sa načelom efikasnosti. Efikasna pravda od izuzetne je pravne i pravno političke važnosti. Ona doprinosi stvaranju osjećaja pravne sigurnosti².

50. Zaštitnik ukazuje da se o tome da li je dužina nekog postupka razumna u smislu člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda, mora cijeniti u svjetlu okolnosti konkretnog predmeta i uzevši u obzir kriterijume koji su predviđeni u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i slobode, a naročito složenost predmeta, ponašanje strana i relevantnih organa vlasti i značaj predmeta spora za podnosioca predstavke (v. između ostalog, *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, stav 38, ECHR 2002-I).

¹ Van Dijk Pieter; Van hoof, fried, Theory and Practice of the European Convention on human Rights, Antwerpen-Oxford, 2006 str 511- 651.

²Ups. Radolović, Aldo, zaštita prava na suđenje u razumnom roku-realna mogućnost (pre) skupa avantura ili utopija? *Hrvatska pravna revija*, april 2008. str 7.s

b) Primjena navedenih principa na konkretni predmet

51. Vraćajući se na konkretan predmet, Zaštitnik konstatuje da se sporni postupak-postupak po tužbi podnositeljke, radi razvoda braka, vršenja roditeljskog prava započet i podjele bračne tekovine odnosi na postupanje Osnovnog suda u Kotoru, u kome je postupak pred tim sudom započet po tužbi podnositeljke od 30.11.2017.godine, a postupak u odnosu na podjelu bračne tekovine razdvojen je 12.02.2018. Predmetni postupak pokrenut je prije više od 5 godina, a još uvijek nije okončan i nije donijeta odluka od strane prvostepenog suda.

52. Zaštitnik ukazuje da postupak – glavna rasprava u predmetu Osnovnog suda u Kotoru P.br.78/18, traje dugo, da je tužba podnijeta dana 30.11.2017.godine, da su ročišta odložena, u većem broju zbog neblagovremenog postupanja vještaka i organizacije rada Suda.

53. Zaštitnik podsjeća da je sud dužan da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja, u razumnom roku³, te da sam Zakon o parničnom postupku propisuje jasne rokove u kojem se ima zakazati i održati ročište glavne rasprave.

54. Zaštitnik zapaža da je sud vještačenje po vještaku finansijske struke odredio dana 01.06.2019.godine, a do dana prestanka funkcije postupajuće sudije 08.10.2020.godine, nije proveden, kao dokaz u postupku.

55. S tim u vezi, Zaštitnik konstatuje da je ranije postupajućoj sudiji prestala funkcija dana 08.10.2020.godine, te da od dana podnošenja tužbe, odnosno razdvajanja postupka, (12.02.2018.godine) do dana prestanka funkcije (08.10.2020.godine), osim održanog pripremnog ročišta i dva ročišta glavne rasprave, postupajuća sudija nije preduzimala procesne mjere i radnje za rukovođenje glavnom raspravom, u skladu sa zahtjevima člana 11 Zakona o parničnom postupku,

56. Zaštitnik podsjeća, a imajući u vidu jasne zakonske rokove za pripremu i održavanje glavne rasprave, da je sud dužan da rukovodi glavnom raspravom tako da predmet svestrano raspravi, ali da se uslijed toga postupak ne odugovlači, tako da se rasprava završi u razumnom roku, pa Zaštitnik zaključuje da je u konkretnom, budući su ročišta odlagana zbog neblagovremenog postupanja vještaka, izostalo postupanje suda u periodu od 01.06.2019.godine do 08.10. 2020.godine (1 godina i 4 mjeseca), odnosno da sud u tom periodu nije preduzimao mjere i radnje za zakazivanje i održavanje tj. zaključivanje glavne rasprave i donošenje odluke u ovom predmetu.

57. Nadalje, Zaštitnik konstatuje, da se, nakon toga predmet dodjeljivao u rad novim sudijama, da su se sudije često mijenjale, te da je ukupno u predmetu postupalo 5 sudija, pa konstatuje da dodjela u rad predmeta novom sudiji, znači da postupak mora početi iznova, da je novom sudiji potrebno vrijeme da se upozna sa spisima predmeta, što doprinosi novom-dodatnom odugovlačenju predmetnog postupka.

58. S tim u vezi ukazuje da je Evropski sud za ljudska prava čestu promjenu sudija, a koji standard se mutatis mutandis ima primjeniti na konkretan slučaj, uočio kao jedan od razloga povrede prava na suđenje u „razumnom roku“. Višestruka izmjena sudija u istom predmetu bila je razlog za povredu prava na suđenje u razumnom roku u predmetu Majkržik protiv Poljske, kao i u predmetu Lehner i Hes protiv Austrije. Česta promjena sudskih vijeća ili postupajućih sudija dovodi do odugovlačenja postupka uslijed potrebe da se novi sudija ili vijeće upozna sa predmetom.

³ Član 11 stav 1 ZPP-a.

59. Pri tome, Zaštitnik je posebno cijenio okolnost nepostupanja suda za vrijeme opšte obustave pružanja pravne pomoći od strane advokata, na cijeloj teritoriji Crne Gore, tokom koje advokati nijesu pristupali na ročišta pred sudovima⁴, pa konstatuje da su prednje navedene okolnosti po svojoj prirodi predstavljale objektivne razloge zbog kojih je sud bio onemogućen u preduzimanju zakonom propisanih procesno-pravnih radnji za zakazivanje i održavanje ročišta glavne rasprave.

60. Stoga, Zaštitnik ocjenjuje da se nepostupanje suda u ovom periodu ne može pripisati u odgovornost sudu, za nepotrebno i neopravdano kašnjenje u postupanju i ne može se smatrati kao neaktivnosti suda, usmjerena na kašnjenje u vođenju rasprave⁵.

61. Zaštitnik posebno konstatuje da je podnositeljka pritužbe koristila pravna sredstva za ubrzanje postupka- kontrolni zahtjev, te da je Rješenjem Osnovnog suda u Herceg Novom IV-2 Su.br. 1021 od 29.12.2021.godine, sud odbio zahtjev za ubrzanje postupka tužilje. S tim u vezi, Zaštitnik je imao u vidu neaktivnost suda u periodu od 07.12.2021.godine do 08.06.2022.godine u kome su ročišta odlagana zbog odlučivanja suda po kontrolnom zahtjevu tužiteljice, te zbog zahtjeva tužiteljice za izuzeće postupajuće sudije, koji zahtjev za izuzeće je u konačnom (nakon prvog odbijanja po zahtjevu stranke), u drugom navratu, a po zahtjevu postupajuće sudije usvojen. Stoga, ocjenjuje da se, a kod izloženog postupanja suda po kontrolnom zahtjevu, kojim je tužilja zatražila preduzimniju mjeru od strane suda da se postupak ubrza, a koji zahtjev je od strane suda odbijen, prednje navedeni period neaktivnosti suda, zbog postupanja po zahtjevu za izuzeće, a koji je podnjet i razmatran nakon kontrolnog zahtjeva, ne može pripisati u odgovornost postupanju i ponašanju stranke.

62. Osim toga, Zaštitnik podsjeća i da u slučaju kada sudija smatra da postoji okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost, nakon obavještenja predsjednika suda o razlozima za izuzeće, a do donošenje odluke Predsjednika, po zahtjevu za izuzeće, zakonodavac propisao, u cilju zaštite prava stranaka i blagovremenog i cjelishodnog postupanja suda, da sudija može preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.⁶

63. Zaštitnik zaključuje da sud ni nakon više od 5 godina predmetni parnični postupak nije okončao, pa ocjenjuje da je izostalo postupanje suda u skladu sa zakonom propisanom obavezom blagovremenog postupanja.

64. Stoga, Zaštitnik ocjenjuje a uzimajući u obzir složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu, ponašanje podnosioca pravnog sredstva, ponašanje suda, te interes i značaj predmeta spora za podnosioca pritužbe⁷ da predmetni postupak ne ispunjava zahtjeve razumnog roka iz čl. 6 st.1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

65. Uzevši u obzir kriterijume predviđene u svojoj jurisprudenciji i domaćem pravu, te naprijed utvrđene okolnosti ovog predmeta, Zaštitnik smatra da cjelokupna dužina spornog postupka nije takva da ispunjava uslov razumnog roka. Iako se prema dobro ustanovljenoj praksi ESLJP razuman rok računa prema pravilu 3+2+1 na tri nivoa nadležnosti, Zaštitnik nalazi da specifične okolnosti ovog postupka upućuju da isti dugo traje, posebno kod nesporne uočene neaktivnosti suda u ovom predmetu.

66. Zaštitnik je posebno imao u vidu i navode suda kojima se ukazuje na nedostatak potrebnog broja sudija u građanskom odjeljenju, pa, imajući u vidu prednje utvrđeno činjenično stanje, okolnost nepostupanja od strane ranije postupajuće sudije, te nakon toga okolnost česte promjene

⁴ Odluka Advokatske komore broj 383/21 od 20.05.2021.godine

⁵ Mišljenje Zaštitnika 01-877/21 od 26. septembar 2022. godine

⁶ Čl. 70 st.2 Zpp-a

⁷ Novovic protiv Crne Gore br.13210, od 23.10.2012.godine p.49

sudija, upozorava da je Evropski sud za ljudska prava u više predmeta ukazao da je odgovornost na domaćim sudovima da urade sve da se izbjegne nepotrebno kašnjenje u potupanju⁸, te da su Visoke strane ugovornice, po članu 1 Konvencije dužne da organizuju svoje pravne sisteme tako da obezbijede poštovanje člana 6. Po pravilu pozivanje na finansijske ili praktične poteškoće ne može opravdati neispunjenje tih zahtjeva (v. Salesi v. Italy).

67. Uostalom i ESLJP je interpretirajući garanciju prava na suđenje u razumnom roku iz člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda naveo da ta garancija "naglašava važnost donošenja sudskih odluka bez odlaganja, kako se ne bi ugrozila djelotvornost i kredibilitet tih odluka."⁹ Kašnjenja za koja su organi za primjenu Konvencije smatrali da se mogu pripisati državi, obuhvatali su u građanskopravnim predmetima, između ostalog, kašnjenja u vođenju rasprave.¹⁰

68. Stoga, Zaštitnik smatra da trajanje konkretnog sudskog postupka, imajući u vidu promjenu broja sudija, velike periode neaktivnosti, odbijanje zahtjev podnositeljke za ubrzanje postupka, ukazuje na neažurnost u postupanju, a zahtjev suđenja u razumnom roku ne dozvoljava pasivnost, već traži proaktivan pristup u rukovođenju postupkom.

69. Dugo trajanje sudskog postupka ima za posljedicu otežavanje pravnog položaja građana i kršenje njihovih prava, pa sudovi treba da preduzimaju sve zakonom propisane radnje da se postupak završi u primjerenom roku u skladu sa zakonom propisanim rokovima.

Stoga, cijeneći okolnost postupanja suda u predmetnom postupku, Zaštitnik na osnovu člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda dalje sljedeće

MIŠLJENJE

Podnositeljki pritužbe postupanjem Osnovnog suda u Herceg Novom, u predmetu poslovne oznake P.br.78/18, povrijeđeno je pravo na suđenje u razumnom roku garantovano članom 32 Ustava Crne Gore i članom 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Shodno prednjem, a na osnovu čl.41 st.2 Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, Zaštitnik daje sledeću

P R E P O R U K U

Osnovnom sudu u Herceg Novom

- da u daljem toku postupka, bez daljeg odlaganja preduzme procesne mjere i radnje radi okončanja postupka (zaključenja glavne rasprave) i donošenja odluke u predmetu P.br.78/18.

Osnovni sud u Herceg Novom dužan je da u roku od 30 dana, od dana prijema ovog mišljenja dostavi izvještaj o preduzetim radnjama za izvršenje preporuke.

Polazeći od navedenog, kao i činjenice da je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori ustanovljena u cilju zaštite i unaprijeđenja ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom, ratifikovanim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava i u cilju jačanja vladavine prava, a pridržavajući se i načela pravde i

⁸ Predmet Vernilo protiv France, 20.februar 1991, st. 38.

⁹ Predmet H protiv Francuske, 1989. god.

¹⁰ Predmet Zimmerman i Steiner protiv Švajcarske, 1983.godine.

pravičnosti, a imajući u vidu obavezu države da svoje nacionalne sisteme organizuje, tako da obezbijede poštovanje člana 6 Konvencije Zaštitnik daje sljedeću

PREPORUKU

Sudskom savjetu

-da u skladu sa zakonskim ovlašćenjima preduzme mjere i radnje na ubrzanje obavljanja poslova u građanskom odjeljenju u Osnovnom sudu u Herceg Novom¹¹.

Sudski savjet dužan je da u roku od 30 dana, od dana prijema ovog mišljenja dostavi izvještaj o preduzetim radnjama za izvršenje preporuke.

70. Nadalje, članom 33 Zakona o zaštitniku/ci propisano je da zaštitnik/ca može, u postupku ispitivanja pritužbe, uputiti podnosioca/podnositeljku da iskoristi druga pravna sredstva za otklanjanje povrede na koju ukazuje, ukoliko smatra da se povreda može otkloniti samo tim sredstvima ili bi otklanjanje povrede bilo efikasnije.

71. Stoga, Zaštitnik posebno **upućuje** podnositeljku pritužbe, da je kontrolni zahtjev (za ubrzanje postupka), postao djelotvoran od 04. septembra 2013. godine (vidjeti *Vukelić protiv Crne Gore*, br. 58258/09, stav 85, 4. jun 2013. godine), tužba za pravično zadovoljenje od 18. oktobra 2016. godine (vidjeti *Vučeljić protiv Crne Gore* (odl.) br. 59129/15, stav 30, 18. oktobar 2016. godine), a ustavna žalba od 20. marta 2015.godine (vidjeti *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, br. 1451/10 i 2 dr., stav 123, 24. novembar 2015. godine i *Vučeljić protiv Crne Gore* (odl.), gore citirana, stav 31),te na pravo,ali i obavezu ulaganjanavedenih djelotvornih pravnih sredstva,kontrolnog zahtjeva i tužbe za pravično zadovoljenje, te ustavne žalbe, jer je obaveza korišćenja svih djelotvornih pravnih ljekova unutar nacionalnog pravnog sisitema, uslov za dalju zaštitu prava pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu.

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
mr Siniša Bjeković

Dostaviti:

- Podnositeljki pritužbe
- Osnovnom sudu u Herceg Novom
- Sudskom savjetu
- a/a.

¹¹ Buchholoz protiv Repubilike Njemačke, 6 maj 1981.godine, st.61 i 63